

Kandićeva: Ne zaboraviti prošlost

28. maj 2009. | 19:01 | Izvor: Beta

Bečići -- Direktorica Fonda za humanitarno pravo Nataša Kandić smatra da bez suočavanja sa prošloću ne može biti demokratske budućnosti u državama bivše Jugoslavije.

Kandić je kazala da zbog toga i nekoliko stotina nevladinih organizacija iz regiona insistira na formiranju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima (REKOM).

"Ono što se dogodilo u protekloj deceniji ne možemo da zaboravimo. Moramo da budemo odgovorni prema prošlosti, moramo obezbediti pravdu za žrtve, da bismo stvorili preuslove da se zločini nikada više ne ponove", kazala je Kandićeva na Skupštini Koalicije za REKOM u Bečićima.

Prema njenim rečima, činjenica da je nekoliko stotina NVO učestvovalo u konsultacijama o formiranju REKOM-a, koje traju već tri godine, govori o tome da im je useplo ono što nije političkim elitama u regionu - da se objedine oko inicijative da se zločini iz prošlosti moraju sagledati iz regionalnog, a ne nacionalnih aspekata.

Ona je najavila da će NVO iz regiona izraditi model REKOM-a i potom ga ponuditi vlastima država u regionu sa zahtevom da se ta komisija formira na međudržavnom nivou.

Kandićeva je rekla da suđenja za ratne zločine jesu važna, ali nisu dovoljna da bi žrtve dobile odgovarajuću satisfakciju za svoju bol i ocenila da je to jedan od glavnih razloga za formiranje REKOM-a, kao i da bi se osujetili pokušaji istorijskog revizionizma.

Direktorica NVO Dokumenta iz Zagreba Vesna Teršelič kazala je da su društvima u regionu potrebne činjenice, istina i pravda, a porodicama žrtava ratnih zločine potrebna se obeštećenja.

Ona je ocenila da je regionalni pristup utvrđivanju činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava neophodan, kako bi se činjenice sagledale sa različitih aspekata.

Teršelićeva je navela da, ukoliko se ovim tempom nastave suđenja za ratne zločine u državama koje su nastale raspadom SFRJ do 2020. godine kroz sudnice će proći svega 1.200 osumnjičenih.

Prema njenim rečima, to jasno ilustruje koliko je sudska pravda nedovoljna za obezbeđivanje satisfakcije žrtvama, pošto se u regionu više od 16.000 osoba i dalje vode kao nestale.

Vesna Teršelič je najavila da će model REKOM-a biti predat vlastima u regionu u toku 2010. godine.

Ona je kazala da se od REKOM-a očekuje da izradi izveštaj i donese odgovarajuće preporuke i najavila da će se NVO potom starati oko toga da li se preporuke komisije poštuju i sprovode.

- [Komentari: 4](#)
- [Hronološki](#)
- [Preporučeni](#)
- [Pošaljite komentar](#)
-

E-NOVINE, Srbija

Peti forum o tranzicionoj pravdi u Budvi

Objavljeno: Uto, 02. 06. 2009. 11:43

REKOM JE PRVA I ZADNJA ŠANSA ZA ZEMLJE REGIONA

Peti regionalni forum o tranzicionoj pravdi u post-jugoslovenskim zemljama, u organizaciji Centra za građansko obrazovanje i Akcije za ljudska prava iz Podgorice, održan je od 29. i 30. maja u Bečićima kod Budve. Na skupu su nastavljene konsultacije o osnivanju Komisije koje bi utvrdila činjenice o ratnim zločinima i povredama ljudskih prava (REKOM) i ocenjeno je da bi trebalo da je osnuju parlamenti država u regionu a ne vlade ili predsednici država

Hotel Splendid u Bečićima: Peti regionalni forum o tranzicionoj pravdi

PHOTO: FHP

Lidija Franović

Skup je otvorio predsednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić koji smatra da bi država Crna Gora, pre osnivanja REKOM-a, trebalo da se sama suoči sa prošlošću preko osnivanja sopstvenog dokumentacionog centra za istraživanje ratnih zločina. On je podsetio da je to obaveza Vlade odlukom Skupštine Crne Gore iz januara 2008.

Pjer Mirel, direktor Odeljenja Evropske komisije za zemlje Zapadnog Balkana, rekao je da put ka Evropi zavisi i od odnosa prema počinjenim ratnim zločinima. Ambasador Holandije u Crnoj Gori

Protest zbog Krivokapićevog izlaganja

Odmah nakon početka Krivokapićevog izlaganja salu hotela *Splendid* napustili su novinarka Sonja Radošević, inače koordinatorka REKOM-a, koja je, kako prenose podgoričke *Vijesti*, rekla da ne želi da sluša govor predsednika crnogorske Skupštine dok još nije usvojen Zakon o lustraciji. Radoševićoj su se pridružili glavni urednik nedeljnika *Monitor* Esad Kočan, književnik Milika Pavlović, Ljiljana Raičević, direktorka Sigurne ženske kuće u Podgorici i Ibrahim Čikić, žrtva policijske torture u Bijelom Polju. Vehid Šehić iz Foruma građana Tuzle je pak ocenio da mu je drago što je Forum otvorio Ranko Krivokapić, a ne ljudi veoma upitne prošlosti.

Ron van Dartel, koji je i ambasador u Srbiji, smatra da je velika odgovornost na nevladinim organizacijama na otkrivanju istine o zločinima na području bivše Jugoslavije.

Abdelhaj Muden, član Komisije za jednakost i pomirenje iz Maroka, govorio je o iskustvima iz ove afričke zemlje. Njemu su često postavljana pitanja zašto pričati o torturama i mučenjima, kada same žrtve žele to da zaborave. U Maroku je bilo javnih saslušanja žrtava, na kojima međutim nije bilo imenovanja počinioca. Muden je govorio o veoma emotivnim svedočenjima. Tako je žena koja je 1973. izgubila sestru samo smogla snage da izjavi: "Nedostaje mi sestra". Jedan čovek je prestao sa svedočenjem kada je trebalo da priča kako je morao da skine odeću, jer je u publici bio njegov sin.

Patrik Burdžis, savetnik članova Komisije za prihvatanje, istinu i pomirenje iz Istočnog Timora postavio je pitanje šta je istina. U Istočnom Timoru organizovana su javna saslušanja na različitim nivoima. Burdžis je ocenio da su javna saslušanja često "bila katastrofa" a da su generali na svedočenjima govorili svoju istinu koja to nije bila.

I Muden i Burdžis su zaključili da svaka zemlja ima svoj proces u formiranju komisije za utvrđivanje komisije za istinu.

Svi učesnici Petog regionalnog foruma o tranzicionoj pravdi bili su podeljeni u četiri radionice na teme ***Zašto REKOM, Struktura REKOM-a, Mandat REKOM-a, Javna slušanja.***

Novinar Dinko Gruhonjić iz Novog Sada i Tea Gorjanc-Prelević, advokatica i direktorka NVO *Akcija za ljudska prava* iz Podgorice, moderirali su radionicu *Javna slušanja*. Javna slušanja su prema rečima Gruhonjića od presudnog značaja za budući rad REKOM-a. U ime Koalicije za REKOM pozdravio je suđenja za ratne zločine u zemljama regiona, ali i zaključio da ona ni blizu neće doneti pravdu za žrtve i njihove porodice.

Gruhonjić, koji je i predsednik Nezavisnog društva novinara Vojvodine, dodao je da ako do 2020. ovim tempom budu nastavljena suđenja, da će samo 1.200 ljudi biti izvedeno pred sud. Izrazio je duboko razočaranje što su optuženi za ratne zločine glavne medijske zvezde u Srbiji. Javna slušanja žrtava potrebna su, nastavio je Gruhonjić, kako bi šira javnost saznala o strahotama koje su žrtve preživele, njihovim gubicima gubicima... Izneo je i stav da je REKOM prva i poslednja ozbiljna prilika da se čuje glas žrtava.

Tea Gorjanc-Prelević, koja zastupa žrtve deportacija iz Crne Gore iz jeseni 1992, mišljenja je da slušanje ispovesti može da pomogne da imamo "srećniju budućnost". Ona je naglasila da su pojedini crnogorski mediji odigrali ulogu komisije za istinu time što su objavljivali ispovesti žrtve (primer *Vijesti*). Tako je većina čitalaca prvi put čula za zločin nad bosanskohercegovačkim civilima, pretežno bošnjačke nacionalnosti.

Jusuf Trbić iz Bijeljine smatra da će početak javnih saslušanja otvoriti bujicu svedočenja.

Založio se za javna saslušanja predstavnika institucija. Čedomir Marić, predsednik *Udruženja nestalih i poginulih iz Krajine*, pozvao je na odgovornost međunarodnih organizacija. Marić je ukazao i na neadekvatnu zaštitu svedoka u slučaju Lora.

Eugen Jakovčić, novinar i koordinator Inicijative za REKOM, govorio je o slučaju Marije

Lovrić, čiji muž Branko je ubijen u Osijeku 1991. Lovrićeva se boji novih svjedočenja i ima osećaj da time iritira javnost u ovom gradu. Najavila je da neće svjedočiti na duže vreme. Ljupka Kovačević iz Centra za žensko i mirovno obrazovanje *Anima* iz Kotora protivi se javnim saslušanjima predstavnika institucija, a smatra da na njima ne bi trebalo imenovati počiniocima zločina ili kršenja ljudskih prava.

Mnogi učesnici a naročito žrtve pričale su o svojoj nesreći, o počinjenom zlu i ponekad skretali sa teme četvrte radionice. Profesor Filozofskog fakulteta u Nišu Draško Bjelica smatra da je evidentna snažna potreba ljudi za ispovedanjem.

Polaznici prve radionice (Zašto REKOM) smatraju da bez istine o ratnim zločinima nema iskrenog praštanja i pomirenja, duševnog mira za porodice i da je bitno da se kažu lične priče i što pre kaže ko je žrtva. U radionici koja se bavila strukturom REKOM-a skoro svi su se saglasili da bude formirana centralna kancelarija, dok je bilo različitih stavova o tome da li je potrebno imati predstavnike međunarodne zajednice. Zaključeno je da bi članovi REKOM-a morali biti osobe sa čistom prošlošću i visokih moralnih vrednosti.

Nema gornje granice za REKOM, smatraju učesnici treće radionice (mandat). REKOM bi trebalo da se bavi ubistvima civila, prisilnim nestancima, silovanjima, zatvaranjima u logore, proterivanjima, nasilnim mobilizacijama, nasilnim prostituisanjem... Postavljeno je i pitanje da li počinitelji zločina, mučenja, mogu da budu žrtve.

Na Petom regionalnom forumu u Budvi usvojen je i Statut Koalicije za REKOM i imenovani organi koalicije.

Priča dana

Posljednji update: 29. May 2009, 13:10

Počeo Forum o tranzicionoj pravdi

Peti regionalni forum o tranzicionoj pravdi u post-jugoslavenskim zemljama počeo je danas u Bečićima a otvorili su ga Ranko Krivokapić, predsjednik Skupštine Crne Gore, Pjer Mirel, direktor Opšte uprave za proširenje Evropske komisije za zemlje Zapadnog Balkana i Ron J.P.M. van Dartel, ambasador Kraljevine Holandije u Crnoj Gori i Srbiji.

Pjer Mirel je rekao da priključenje zemalja regiona Evropskoj uniji zavisi od procesuiranja ratnih zločina, vraćanje povjerenja u pravosuđe i uspostavljanja tranzicione pravde na nacionalnim nivoima.

Mirel je rekao da će najveći broj ratnih zločinaca morati da odgovara pred nacionalnim sudovima, da ubrzanje suđenja na nacionalnom nivou zavisi od političke volje, a da će EU obezbijediti tehničku pomoć.

Obraćajući se prisutnima, Ranko Krivokapić je rekao da Crna Gora ima obavezu da formira dokumentacioni centar koji bi se bavi istraživanjem zločina od 1991. do 2001. godine, prenio je Radio Antena M.

Krivokapić je rekao da su u Crnoj Gori skoro svi ratni zločini procesuirani ali da za neke još nijesu izrečene presude.

Održana osnivačka Skupština REKOM-a (28. May 2009, 20:18)

Danas je u Bečićima održana osnivačka Skupština Koalicije za REKOM na kojoj je usvojen Statut, izabrani su članovi Koordinacijskog vijeća, i usvojen predlog operativnog plana konsultacija i jačanje Koalicije.

Direktorka Fonda za humanitarno pravo Nataša Kandić najavila je da će NVO iz regiona izraditi model REKOM-a i potom ga ponuditi vlastima država u regionu sa zahtjevom da se ta komisija formira na međudržavnom nivou.

Kandić je rekla da suđenja za ratne zločine jesu važna, ali nijesu dovoljna da bi žrtve dobile odgovarajuću satisfakciju za svoj bol i ocijenila da je to jedan od glavnih razloga za formiranje REKOM-a, kao i da bi se osujetili pokušaji istorijskog revizionizma.

Direktorica NVO Dokumenta iz Zagreba Vesna Teršelič kazala je da se od REKOM-a očekuje da izradi izvještaj i donese odgovarajuće preporuke i najavila da će se NVO potom starati oko toga da li se preporuke komisije poštuju i sprovode.

Teršelič je najavila da će model REKOM-a biti predat vlastima u regionu u toku 2010. godine.

Skupština Koalicije za REKOM (28. May 2009, 10:56)

Prva Skupština Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (**REKOM**) u post-jugoslavenskim zemljama biće održana danas poslije podne u hotelu *Splendid* u Bečićima, a naredna dva dana će na istom mjestu biti održan Peti regionalni forum o tranzicijskoj pravdi u post-jugoslavenskim zemljama.

Forum organizuju Centar za građansko obrazovanje i Akcija za ljudska prava iz Crne Gore u ime Koalicije više od 200 nevladinih organizacija i pojedinaca i pojedinki iz regije koji na ovom

skupu nastavljaju konsultacije o osnivanju REKOM.

Forum će otvoriti Ranko Krivokapić, predsjednik Skupštine Crne Gore, Pierre Mirel, direktor Opšte uprave za proširenje Europske komisije za zemlje Zapadnog Balkana i Ron J.P.M. van Dartel, ambasador Kraljevine Holandije u Crnoj Gori i Srbiji.

Forumu će prisustvovati 350 učesnika/ca iz svih post-jugoslavenskih država, pojedinci/ke i predstavnici/ce nevladinih organizacija, udruženja žrtava i porodica žrtava, kao i tužitelji/ce, sudije/sudkinje, umjetnici/e i predstavnici/e mladih.

Cilj REKOM-a je stvaranje tačnog, zvaničnog i objektivnog zapisa o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava počinjenim na teritoriji bivše Jugoslavije, uključujući priznavanje žrtava i njihove patnje, kao i sprječavanje ponavljanja zločina. REKOM bi bio regionalno tijelo koje osnivaju države nasljednice bivše Jugoslavije, nezavisno od svojih osnivača, i koje bi se fokusiralo na iskustva žrtava.

Očekuje se da REKOM izradi popis žrtava i ljudskih gubitaka i da time zauvijek spriječi manipulacije brojkama stradalih i ubijenih. Mogao bi biti od pomoći tužiteljstvima za ratne zločine, postojećim zvaničnim komisijama za nestale, i da svojim radom stvori uslove za razumijevanje i toleranciju, i vrati dostojanstvo žrtvama i njihovim porodicama.

Broj komentara (2) Pogledaj komentare

U Bečićima o tranzicionoj pravdi

[Vijesti - Agencijske vijesti](#)

29.05.2009

Regionalni forum o tranzicionoj pravdi u post-jugoslovenskim zemljama, koji se održava peti put, biće otvoren danas u Bečićima, a u njegovom radu učestvovaće preko 350 učesnika iz svih država bivše Jugoslavije. Forum organizuju Centar za građansko obrazovanje i Akcija za ljudska prava iz Crne Gore u ime Koalicije preko 300 nevladinih organizacija i pojedinaca iz regiona, koji na skupu nastavljaju konsultacije o osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (REKOM) na teritoriji bivše SFRJ. Forum će otvoriti predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić, direktor Odjeljenja za zemlje zapadnog Balkana u Generalnom direktoratu za proširenje Pjer Mirel i ambasador Holandije u Crnoj Gori i Srbiji, Ron van Dartel.

KOHA DITORE, KOSOVO

Mbt: Forumi i V-të Rajonal për Drejtësinë në Tranzicion

T: Dhembja bashkon viktimat e ish-Jugosllavisë

Nt: Nisma për formimin e një komisioni që do të ndihmonte jo vetëm në zbardhjen e rasteve të kohës së luftës, por edhe në mbledhjen e të dhënave dhe përballjen me të kaluarën, përfshinë edhe Kosovën. Takimi i viktimave të etnive të ndryshme dhe rrëfimet e tyre kanë sjellë emocione dhe lot

Idro Seferi
Beçiq, Mali i Zi-

Një rreth i krijuar prej karrigeve, në një sallë të madhe, ka qenë vendi ku njerëzit kanë rrëfyer ngjarjet e që ua kanë ndryshuar jetën përgjithmonë. “Mua ma kanë vrarë djalit 13 vjeç dhe aty ka pasur shumë të vrarë...”, ka thënë Xhefer Veliu, nga fshati Polac, afër Skenderajt. Aty kanë rrëfyer edhe veteranët e luftës, viktimat myslimane nga Srebrenica dhe pjesët tjera të Bosnjës dhe dëshmitar nga Dubrovniku. Por, edhe serbët nga Kosova. Ata janë mbledhur në punëtorinë e parë të Forumit të V-të rajonal për Drejtësinë në Tranzicion që është organizuar për dy ditë në Beçiq të Malit të Zi. Koalicioni i organizatave joqeveritare që merren me problemet e trashëguara nga lufta, ka për qëllim për Themelimin e Komisionit Rajonal për Përcaktimin e Fakteve për Krimet dhe Shkelje të Rënda në ish-Jugosllavi (KOMRA).

Mst: Rrëfimet për luftën

“Te ne lufta ende nuk ka mbaruar...”, është shprehur Mirka Pavloviq, nga Mali i Zi, i cili ka folur për përvojat e tij në kohë lufte. Ai ka folur për problemet lidhur me ballafaqimin me të kaluar dhe politikat e tanishme. “Politikanët kanë ndryshuar vetëm rrobat. Ende është gjithçka gjysmë e vërtetë dhe politikanët më shumë kanë penguar se sa që kanë ndihmuar në ripajtim”, ka thënë Pavloviq. Ai ka kritikuar ashpër dhe ka thënë se ripajtimi do të jetë gati i pamundur derisa vendet e rajonit të udhëhiqen ende nga njerëzit që kanë përgjakur këta popuj.

Shqiptarët e Kosovës që kanë marrë pjesë në këtë forum janë ankuar për ripajtimin herë pas here dhe për faktin se “është herët” të ndodh kjo. Por, megjithatë kanë qenë konstruktiv dhe kanë folur edhe për dhembjen e viktimave tjera.

Ymer Mërlaku, familjar i viktimave nga Klina, ka thënë se fati i të zhdukurve ndikon te familjet në vazhdimësi për jetën. “Dhembja mbetet e vazhdueshme derisa ne nuk e dimë të vërtetën. Familjet presin ende. Ato nuk kanë besim të autoritet sepse ata e kanë zhvendosur problemin tonë në nivelin më të ulët të agjendës”, është shprehur Mërlaku. Ai ka përmendur Klinën si shembull të bashkëjetesës. “Te ne askush nuk i prek serbët. Por kemi mbi 100 të zhdukur dhe 322 të vrarë”, ka rikujtuar ai duke e krahasuar Millosheviqin me Hitlerin dhe Sadam Hysnin. “Fjala pajtim mendoj se është e hershme sepse familjarët nuk i dinë ku i kanë të afërmit e tyre”, ka shtuar Mërlaku.

Marko Borovac, përfaqësues i njëres prej qendrave për të zhdukurit, ka theksuar se këta njerëz duhet të respektojnë njëri-tjetrin. “Ne i gjejmë të zhdukurit dhe ua kthejmë njerëzve të vet, atyre që u takojnë. Nëna për ne është nënë dhe nuk ka emër etnik dhe kështu duhet të jetë...”, ka theksuar Borovac.

Në sallë janë gjetur ballë për ballë me familjet e viktimave edhe veteranët e dikurshëm të luftës. Ndonëse zyrtarisht Mali i Zi nuk ka luftuar, Radan Nikoliq është një prej veteranëve. Por, ai flet më butë se në kohën kur ishte nisur për luftë. “Ne nuk jemi të gjithë njësoj. Kemi shkuar për të luftuar si heronj dhe kur jemi kthyer na kanë pritur si kriminel luftime...”, ka thënë Nikoliq. Ai ka theksuar se vrasjet, përdhunimet, e veçanërisht kampet e torturat duhet të hetohen më shumë. “Në luftë kemi pasur kategori të ndryshme. Ka ndodhur gjëra të mëdha dhe ne duhet t’i hetojmë këto për popull”, ka thënë ai.

Shumica e familjarëve kanë kërkuar të emërohen vrasësit dhe të mos fajësohen të gjithë popujt.

Bajram Çerkini, nga Mitrovica, ka thënë se i ka parë në kolonë të gjithë ata që kanë kontrolluar popullin, ka parë sa fëmijë janë marrë dhe sa femra janë përdhunuar. Djali i tij ka qenë i ri kur është marrë nga forcat serbe dhe ende është i zhdukur. “Ne nuk duhet të shohim këto probleme politikisht. Jam në gjendje të takohem me njerëz të tillë dhe më pëlqejnë shumë gjëra këtu. Por, komisionet duhet të bëhen nga qeveritë e vendeve tona”, ka shtuar ai.

Mst: Përvojat nga larg

Forumi rajonal ka pasur deklarata të ndryshme, është përshëndetur edhe nga politikanët e Malit të Zi dhe më parë edhe nga udhëheqësit e tjerë të shteteve të rajonit. Ka pasur edhe grindje të vogla dhe mohime krimesh. Por, shumica e familjarëve kanë ndarë dhembjen me të tjerët.

Idriz Haxhiaj, babai i njëres prej nuseve të familjes Berisha të Suharekës, e cila është vrarë me tërë familjen në mars 1999, ka thënë se Komisioni mund të jetë një sinjal pozitiv. “Mua më mungon shumë vajza ime. Duhet guxim për të folur...”, ka thënë Haxhiaj. Por, sipas tij, çelësi kryesor është në Beograd. “Nëse Serbia tregon vullnet, këto probleme zgjidhen”, ka thënë ai.

Gordana Gjikanoviq, është nga Prishtina. Ajo thotë se kur e merr malli kthehet atje për rikujtuar kohën e dikurshme. E përfaqëson familjet e viktimave serbe të Kosovës dhe të rrëmbyerve. “Kjo nismë na ka mësuar të dëgjojmë dhembjen e të tjerëve, e që ndoshta dikur nuk e kemi dëgjuar...”, është shprehur ajo. “Ne tani lëshojmë lot edhe për dhembjen e të tjerëve”, ka thënë Gjikanoviq duke kërkuar që të ketë emër dhe mbiemër për çdo kriminel, pavarësisht se cilit komb i takojnë ata. “Shpresoj që kjo do të ndihmojë që të mos quhemi si popuj kriminal dhe që një ditë fëmijët e mijë të mund të shkojnë në Prishtinë”, ka shtuar ajo.

Pjesëmarrësit e forumit kanë mundur të dëgjojnë edhe Abdelhay Moudden, nga Komisioni në Marko, i cili është marrë me krimet e shumta të kryera nga shteti dhe Mbreti, nga ushtria dhe krimet e kryera në protesta e përleshje të ndryshme. Ai ka sqaruar se në vendin e tij prej 300 vitesh është i njëjti regjim. “Mbreti tash ka pranuar krimet pavarësisht se ato i kanë bërë paraardhësit e tij sepse është një fazë kur ka nevojë për përshtatje me realitetin e ri”, ka thënë Moudden duke sugjeruar që të mblidhen sa më shumë fakte për ta kompletuar tërë historinë e asaj që ka ndodhur.

Patrick Burgess, ka folur për përvojën e tij në Timorin Lindor. Ai ka treguar se si është munduar të sqaroj ngjarjet dhe të mbledh fakte për krimet e kryera me vite të tëra pas pushtimit nga Indonezia, e deri në pavarësinë e këtij vendi, në vitin 2002. “Ju duhet të evidentoni të gjitha rastet e mundshme”, ka thënë ai.

Ndërkaq në ditën e dytë të Forumit janë dëgjuar viktimat e luftës së Jugosllavisë nga vende të ndryshme. Kjo metodë shërben për tërheqjen e vëmendjes.

Marko Luçiq, nga rrethi i Dubrovnikut, ka folur për kohën kur është zënë rob. Një nga udhëheqësit e Armatës Popullore Jugosllave (JNA), e kishte rrahur për shkak se kanë pasur mbiemrin e njëjtë. “Ne Luçiqët jemi malazez më tha dhe se familjarët e tij e kishin porositur të me godiste për secilin nga 10 herë”, ka rrëfyer në sallë dëshmitari. Ai ka rrëfyer edhe për kampin, për kuzhinierin që së pari u jepte ushqim e më pas edhe një racion rrahje dhe për faktin se këta njerëz ende janë të lirë dhe është lejuar të ikin. Por, ai ka përmendur edhe njërin prej rojave që në kohën e orarit të tij u jepte ujë. “Rojat tjera na kanë keqtrajtuar. Njerëzit nuk mund të shkonin as në tualet sepse rojat na jepnin 20 sekonda për ta kryer nevojën dhe na e fushnin revolen në gojë, e më pas edhe një racion rrahje”, ka rrëfyer Luçiq në dëgjimin publik.

Ndërkaq Natasha Kandiq, drejtuese e Fondit për të Drejten Humanitare dhe një nga iniciatorët e formimit të Komisionit, thotë se KOMRA është një element për të ngushtuar hapësirën për gënjeshtër dhe mundësi për sigurimin e fakteve. “Viktimat duhet të jenë të pranuar publikisht. Ne duhet të ndryshojmë shoqëritë tona dhe të krijojmë shoqëri të përgjegjshme qytetare që ndajnë dhembje me viktimat tjera”, thekson Kandiq.

NOVI LIST, ISTRA (HRVATSKA)

Datum objave: 6.6.2009 Rubrika: Pogled

HOĆE LI PARLAMENTI ZEMALJA EX SFRJ DO KRAJA 2009. PRIHVATITI ZAHTJEV ZA OSNIVANJEM REGIONALNE KOMISIJE ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA O RATNIM ZLOČINIMA

pred REKOM-om velik posao

Jedan od važnih razloga za osnivanje REKOM-a je i utvrđivanje sudbine više od 16 tisuća nestalih u ratovima devedesetih godina za kojima se još traga, a rezultat rada morao bi biti i poimenični popis žrtava kako bi se, uz ostalo, onemogućile manipulacije brojem žrtava kakve su na ovim prostorima u prošlosti bile činjene s katastrofalnim posljedicama

piše tihomir ponoš

Do kraja sljedeće godine organizacije i pojedinci okupljeni u Koaliciju za REKOM, odnosno Regionalnu komisiju za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na prostoru bivše SFRJ, definirat će model te komisije, nastojati prikupiti milijun potpisa za njeno osnivanje, osigurati međunarodnu podršku ne bi li parlamentima država regije predali zahtjev za njenim osnivanjem. REKOM svoje uzore traži među više desetaka komisija koje su osnovane u brojnim zemljama (Čile, Maroko, Argentina, Istočni Timor...) a koje su imale zadatak utvrditi i dokumentirati činjenice, omogućiti žrtvama da se čuje i njihova strana priče te da im se, ovisno o mandatu i ovlastima komisije, omogući odšteta. REKOM, ako ga države nastale raspadom Jugoslavije odluče osnovati, ne bi imao nikakvih pravosudnih ovlasti što ne znači da pravosuđa država ne bi mogla na temelju prikupljenih činjenica pokretati sudske postupke. Sama Koalicija danas okuplja oko 180 nevladinih organizacija i 110 pojedinaca iz Hrvatske, BiH, Crne Gore, Srbije i Kosova, a danas su zamašnjaci dugotrajnog procesa stvaranja komisije Documenta – centar za suočavanje s prošlošću Vesne Teršelić i Fond za humanitarno pravo Nataše Kandić. Jedan od važnih razloga za osnivanje REKOM-a je i utvrđivanje sudbine više od 16 tisuća nestalih u ratovima devedesetih godina za kojima se još traga, a rezultat rada morao bi biti i poimenični popis žrtava kako bi se, uz ostalo, onemogućile manipulacije brojem žrtava kakve su na ovim prostorima u prošlosti bile činjene s katastrofalnim posljedicama.

središnji ured u BiH

Peti regionalni forum Koalicije za REKOM održan je krajem svibnja u Bečićima u Crnoj Gori, a u žarištu su interesa bili mandat i struktura REKOM-a. O tome će se raspravljati i nastojat će se iskristalizirati sljedećih mjeseci. Da ta rasprava neće biti laka, vidjelo se i u Bečićima. Jedno od ključnih pitanja je koji period bi Komisija trebala obuhvatiti. Većina smatra da bi to trebali biti događaji od 1. siječnja 1991. godine i kasnije, bez preciznog

šangut: sve žrtve moraju dobiti satisfakciju

Za vrijeme održavanja Petog regionalnog foruma u Crnoj Gori je trajalo suđenje za ratni zločin počinjen u koncentracijskom logoru Morinj u kojemu su bili ponajviše Hrvati, a koje su u taj logor dovele crnogorske postrojbe za vrijeme napada i opsade Dubrovnika. Dapače, baš za vrijeme foruma prva grupa svjedoka dala je iskaz. Među sudionicima foruma bio je i Mario Lučić iz Hrvatskog društva logoraša srpskih i crnogorskih koncentracijskih logora

definiranja konačnog, završnog datuma. No, mnogi predstavnici kosovskih Albanaca zalažu se da rad Komisije obuhvati događaje počevši od ožujka 1981. godine i nereda koji su tada izbili u Prištini. Teršelič ne vjeruje u dobru argumentaciju nekog drugog početnog datuma osim 1. siječnja 1991. godine jer s tim datumom počinje i mandat Haškoga suda, pri čemu u konačnom izvješću može biti tematizirano i ranije razdoblje, ali bi REKOM utvrđivao činjenice o zločinima počinjenima nakon spomenutog datuma. Kandić pak smatra da bi REKOM u završnom izvještaju svakako morao javno imenovati počinitelje zločina. Uz ostalo, bilo bi potrebno definirati i vremensko trajanje komisije. Slične su komisije uobičajeno radile dvije do tri godine. Raspravljalo se i o mogućoj strukturi REKOM. Vjerojatno bi središnji ured bio u Bosni i Hercegovini i to stoga što je upravo u toj zemlji bilo najviše žrtava. Vjerojatno bi se i u svakoj državi osnovao ured i to u mjestu u kojem je bilo najviše žrtava. Ne radi se toliko o moralnom razlogu koliko o činjenicu da bi se osnivanjem ureda u takvim mjestima bilo blizu mnogim svjedocima. Nije riješeno koliko bi članova trebao imati REKOM kao ni bi li u njemu svoje mjesto trebao imati predstavnik međunarodne zajednice. Ona je i inače bila predmetom dosta oštire rasprave, a glasovi za preispitivanje i njene odgovornosti u zločinima počinjenima tijekom devedesetih godina su dosta snažni.

problematičan odnos srbije i kosovo

Očito je pred Koalicijom za REKOM velik posao. Uz ostalo, radi se i o nehomogenoj grupi udruga i pojedinaca koji mukotrpno usklađuju vlastite stavove. U Bečićima se zbio i manji incident jer su se predstavnici Albanaca s Kosova smatrali drugorazrednim sudionicima zbog činjenice da neki dijelovi foruma, kao i neki prikazani filmovi, nisu bili i na albanskom jeziku. Uspiju li se o svemu dogovoriti, u Koaliciji trebaju uvjeriti parlamente najmanje pet država (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo, Srbija, a možda i Slovenija i Makedonija) da prihvate osnivanje REKOM-a. Realno, u ovom trenutku teško je očekivati da bi svi parlamenti pristali na osnivanje REKOM-a. Poseban problem su odnosi Srbije i Kosova jer bi u slučaju da se komisija parlamentarnim odlukama osnuje, to tijelo bilo osnovano i odlukama skupština Srbije i Kosova, što bi se moglo tumačiti i kao neizravno srpsko priznanje Kosova što je zasad nezamislivo. Teršelič, pak, podsjeća da je u vrijeme započinjanja debate 2006. godine u Sarajevu nije zgledalo vjerojatno da će inicijativa dobiti snažniju podršku u Hrvatskoj, u kojoj je danas zapravo dosta zainteresiranih. – Politički se uvjeti mijenjaju. Situacija oko Srbije i Kosova je, kad bi se sada odlučivalo, nerazrješiva, ali vjerujem da su moguće promjene na bolje, smatra Teršelič. Bude li sve po planu, zahtjev parlamentima trebao bi biti ubuduće otprilike u vrijeme 15. obljetnice potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma.

isto predviđen za svjedoka. Za njega je svaka inicijativa koja doprinosi rasvjetljavanju događaja potrebna i »na taj način podržavamo osnivanje REKOM-a«, kazao nam je Lučić. Svrha bi REKOM-a trebala biti dokumentiranje svih relevantnih dokaza u što uključuje i javne istupe žrtava te dokumentarne filmove. Crna Gora, odnosno njene vlasti, se dosad krajnje nevoljko suočavala s lošim stranama svoje nedavne prošlosti i postupak za Morinj u tom smislu je gotovo pionirski. Lučić se nada da će svjedočanstvima uspjeti dokazati crnogorskom pravosuđu sve strahote Morinja te da će pravosuđe biti nepristalno i realno.

– Nadam se da Crna Gora, koja je na putu ulaska u EU, neće dopustiti da postupak pođe u krivom smjeru, na štetu oštećenika, kazao je Lučić. Sudionik foruma bio je i Zoran Šangut, predsjednik Udruge pravnika Vukovar '91. Njegova udruga nije pristupila Koaliciji za REKOM, a Šangut navodi da se svi zločini, svi logori moraju procesuirati i žrtve dobiti satisfakciju.

– To bi prvo morale raditi institucije i bilo bi mi drago da to shvate i parlamenti koji biraju državne odvjetnike. Na civilnom je društvu da pritisne procesuiranje zločina jer se radi i o stvaranju uvjeta trajnog mira, kazao je Šangut.

S foruma o tranzicionoj pravdi

Žrtve i istina

12.06.2009. -- U organizaciji Centra za građansko obrazovanje i Akcije za ljudska prava iz Podgorice, u ime Koalicije za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (REKOM), u kojoj je oko 300 nevladinih organizacija i pojedinaca, 29. i 30. maja u Bečićima održan je Peti regionalni forum o tranzicionoj pravdi. Na ovom značajnom skupu učestvovali su i predstavnici Građanske akcije, Ženske mirovne grupe i Unije srednjoškolaca, nevladinih organizacija iz Pančeva, kao i Opštinska jevrejska zajednica.

Forum je otvorio Ranko Krivokapić, predsednik Skupštine Crne Gore, a prisutni su bili vodeći ljudi Odeljenja za zemlje zapadnog Balkana, Generalnog direktorata za proširenje, Evropske komisije i Ron van Dartel, ambasador Kraljevine Holandije u Srbiji.

Govornici iz ratom zahvaćenih sredina iznosili su iskustva zajednica i regiona u kojima žive, prenoseći ih kao svedočenja o pokušaju da se kroz dijalog i objektivno istraživanje činjenica dođe do istine, pomirenja i prevencije budućih konflikata. Posebno zanimljiv govor održao je Patrick Burgess iz Istočnog Timora.

Tokom drugog dana Foruma, žrtve i svedoci ratnih zločina govorili su o svojim ličnim tragedijama kako bi se ta iskustva sačuvala od zaborava i tako pomogla utvrđivanju istine o događajima iz prošlosti.

Cilj REKOM-a jeste stvaranje tačnog, zvaničnog i objektivnog zapisa o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava počinjenih na teritoriji bivše SFRJ, uključujući i priznavanje žrtava i njihove patnje.

REKOM je zamišljen kao regionalno telo država naslednica SFRJ, koje mora da bude nezavisno od svojih osnivača i u čijem fokusu treba da su žrtve.

http://www.pancevac.eu/index.php?module=section&issue_id=227&id=2

REKOM O POTREBI SUOČAVANJA
SA PROŠLOŠĆU

Istina može srušiti elitu

Podgorica (MINA) - Sistematsko izbjegavanje suočavanja sa prošlošću jedan je od osnovnih razloga za "nepromjenljivost vlasti", odnosno nacionalističkih politika i elita koje su se etablirale tokom protekle decenije, ocijenio je u ime koordinacionog vijeća Koalicije za REKOM, **Dinko Gruhonjić**.

REKOM je skraćenica za Regionalnu komisiju za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i ostalim teškim povredama ljudskih prava u nekadašnjoj SFR Jugoslaviji.

"Uloga nevladinih organizacija okupljenih u Koaliciju za REKOM upravo i jeste da nikada ne dopustimo da se prošlost gurne pod tepih. Možda to nekome u ovom momentu izgleda kao nemoguća misija, ali mi smo potpuno uvjereni da to nije tako", kazao je Gruhonjić.

On je rekao da se Koalicija za REKOM širi i da će do kraja naredne godine biti podnjet zahtjev vlastima u regionu da formiraju Regionalnu komi-

odluke o formiranju REKOM-a imaju daleko veću težinu, nego da to urade organi izvršne vlasti, bilo predsjednici ili vlade u regionu, nekakvim dekretom", kazao je Gruhonjić.

Upitan koliko su narodi zemalja bivše Jugoslavije spremni da se suoče sa prošlošću i prevaziđu stradanja s početka i kraja 90-tih, on je naveo da se oni ne razlikuju od naroda u bilo kojem drugom dijelu svijeta kada je u pitanju proces suočavanja sa prošlošću. "Nigdje i nikada taj proces nije išao lako".

"Poenta je da je u pitanju proces koji neko mora da započne i koji mora da traje da bi konačno dao rezultate. Ako ne pokušamo, nećemo nikada saznati da li smo mogli uspjeti. A stvar je vrlo komplikovana, jer su na vlasti u državama regiona, u dobroj mjeri, ako ne isti ljudi, ono isti ili slični nacionalistički koncepti", rekao je Gruhonjić.

Prema njegovim riječima,

• Žrtve zločina moraju konačno da dobiju satisfakciju za svoje patnje. Za početak, da dobiju REKOM i kroz tu komisiju i priliku da javno svjedoče, a da to svi javni servisi u regionu direktno prenose, kazao je Gruhonjić

siju. "Da li će oni pristati na to? Danas možda izgleda da neće, ali mislimo sigurno da hoće, vjerovatno ne zato što oni to žele, već prije svega pod pritiskom javnosti".

"Mi ćemo se i te kako potruditi da taj pritisak artikuliramo, jer iz sveg srca vjerujemo da žrtve strašnih zločina moraju konačno da dobiju satisfakciju za svoje patnje. Za početak, da dobiju REKOM i kroz tu komisiju i priliku da javno svjedoče, a da to, na primjer, svi javni servisi u regionu direktno prenose", naveo je Gruhonjić.

On je ocijenio da REKOM mogu da formiraju samo vlasti u regionu, jer drugačije takva Komisija ne bi imala težinu.

"Naš zahtjev će biti upućen prema parlamentima, jer smatramo da skupštinske

posjednici kapitala su takođe ljudi koji su do novca mahom došli u vrijeme dok se ratovalo, ubijalo i pljačkalo. "S druge strane, ne treba gubiti iz vida da su početkom protekle decenije upravo takvi koncepti dobijali gotovo plebiscitarnu podršku stanovnika bivše Juoslavije".

"Nije sada lako priznati sebi da ste glasali za opcije koje su proizvele toliko zla. Recimo, Vlada manjeg bosanskohercegovačkog entiteta, Republike Srpske, pod pritiskom je sačinila izvještaj koji kaže da je samo u genocid u Srebrenici bilo uključeno, direktno ili indirektno, oko 20 hiljada ljudi", kazao je Gruhonjić.

Ako se tome dodaju, kako je naveo, članovi njihovih porodica i prijatelji, jasno je koliko je velika brojka onih koji ne žele da pričaju.

О СУОЧАВАЊУ СА ПОСЉЕДИЦАМА
ПОЛИТИЧКЕ ПРОШЛОСТИ У ЦРНОЈ ГОРИ

Елита одговорна за подјеле

● Скуп о транзиционој правди у Бечићима, председник Удружења прогнаних са Ко- смета Миленко Јовановић напустио јер су присуствовали представници лажне државе Косово

Роналд ван Дартел

Кривокапић

Мирел

Амбасадор Холандије Роналд ван Дартел сматра да је актуелна политичка елита у Црној Гори, као и другим западнобалканским земљама, одговорна за бављење посљедицама прошлости. Он је на петом регионалном форуму о транзиционој правди, прејуче завршеном у бечићком хотелу Сплендид, указао да је регионална сарадња битан предуслов за даљу интеграцију земаља западног Балкана у ЕУ.

– Витални предуслов за постизање транзиционе правде је и сарадња са Хашким трибуналом за ратне злочине – истакао је ван Дартел.

Међутим, из угла председника црногорског парламента Ранка Кривокапића у Црној Гори су скоро сви ратни злочини процесуирани, али за неке још нијесу изречене пресуде.

– Црна Гора има обавезу да формира документациони центар који би се бавио истраживањем злочина од 1991. до 2001. године и чији би циљ био да откривени подаци уђу у учебнике, образовни систем и културу – саопштио је Кривокапић.

Циљ форума био је наставак сарадње ка успостављању регионалне комисије која би на територији некадашње Социјалистичке федеративне републике Југославије испитивала природу ратних сукоба и утврђивала гдје и кад су починени ратни злочини.

Учесницима су се обратиле

током посљедњих балканских ратова први пут од краја Другог свијетског рата.

Директор за западни Балкан у Европској комисији Њер Мирел је казао да земље региона морају саме да спроводе процесе помирења и утврђивања одговорности ако желе да постигну трајни ефекат.

– Европска Унија ће помоћи свим западнобалканским земљама да превазиђу проблеме из прошлости. Прикључење региона ЕУ зависи од процесуирања ратних злочина, враћања поштерења у правосудје и успостављања транзиционе правде на националним нивоима – закључио је Мирел.

Иначе, форум је окупио око 350 учесника из малтене свих дјелова свијета, али је обиљежен напуштањем неких учесника у знак протеста и оптужбама на рачун организатора за злоупотребу средстава. Наиме, председник Савеза удружења расељених и прогнаних са Ко- сметом Миленко Јовановић напустио је скуп у хотелу Сплендид „у знак протеста због присуства представника лажне државе Косово“.

– Не могу бити на истом мјесту са људима који представљају квазитворевину, насталу на прогону, застрашвању и насилју над српским и црногорским народом – образложио је свој поступак Јовановић.

Такође, посемце пројекта оснивања регионалне комисије, Наташу Кандић и Весну

ПОЧЕО ДВОДНЕВНИ РЕГИОНАЛНИ ФОРУМ О ТРАНЗИЦИОНОЈ ПРАВДИ У ПОСТЈУГОСЛОВЕНСКИМ ЗЕМЉАМА

Пут ка ЕУ зависи и од рјешавања ратних злочина

Процесуирање ратних злочина показатељ је способности земље да искаже своју зрелост и суочи се са прошлошћу. То је кључни елемент који показује њену спремноћ да се прикључи ЕУ, поручио Пјер Мирел. Важно институционално бављење свим догађајима који имају елементе ратних злочина, сматра Ранко Кривокапић

Беоцини, 29. маја - Напредак земаља Западног Балкана ка ЕУ зависи и од успјеха процеса транзиционе правде, односно рјешавања случајева ратних злочина. Сви осумњичени за ратне злочине морају бити изведени пред суд. У Црној Гори видљиви су помаци у институционалном и системском деловању по овом питању. Ово су неке од оцјена, саопштених данас, првог дана дводневнoг Регионалног форума о транзиционој правди у постјугословенским земаљама, којег су у Беоцини организовали Акција за људска права и Центар за грађанско образовање.

Скупштина Црне Горе направила је велики пут од безнађа са почетка 90-их до свијести о грешкама и обавезама. Успјела је једногласно да, у склопу своје Резолуције о спору-

СА ФОРУМА У БЕОЦИНИМА

документационо-истражни центар, који би се бавио истраживањем свих догађаја који могу имати елементе ратних злочина од 1991-2001. године, казао је

Најважније је, истакао је Кривокапић, да установимо институционално бављење оним што се десило 1991-2001. године, односно свим догађајима који има-

чи и пресуђени. Циљ нам је јасан - да то уђе у наше уџбенике, обавезање и культуру. Довишло је вријеме да учимо и о нашим поразима и грешкама, не мање него о нашим пobjедима. Кад то успијемо, успијемо и да као друштво схватимо да учење на тим грешкама са почетка 90-их буде најбоља брана да се то више не понови, додао је Кривокапић.

На свим нашим друштвима је да антиратну идеологију, идеологију мултиетничког друштва, толеранције тражења заједничтва угради у начин живљења и размишљања, додао је Кривокапић. Заокруживање проблема

Парламенти да оснују националне комисије

До краја године биће организован још један форум транзиционе правде, на којем ће, такође, бити дискутовано о моделу регионалне комисије за утврђивање чињеница о ратним злочинима и другим тешким повредама људских права на територији бивше СФРЈ (РЕКОМ), који ће бити предложени националним парламентима. Ово је најважнија. Она је истакла сагласност свих да комисија треба да оснује парламент, као и да комисија треба да јавно именује починиоце, те да се бави утврђивањем, али и јавним изношењем истине. Треба да организује јавну платформу за глас жртава, казала је Кандић.

Ранко Кривокапић је, на питање новинара да ли је Црна Гора прихватила иницијативу Коалиције за формирање РЕКАМ-а, казао да би "прије рекао да је неко прихватио иницијативу Скупштине која је то узела као своју обавезу". То је био резолуције из 2008. године, истакао је Кривокапић.

Он је, на питање очекује ли да ће у региону постојати политичка воља за формирање овакве комисије, казао да је "најважније да Црна Гора ту иницијативу дочека са својим институцијама". То ће бити најбоље кретање у субрет тој иницијативи, и наша помоћ кад покажемо да можемо отићи и корак даље, додао је Кривокапић.

Упитан да прокоментарише наставак суђења за случај Морин, Кривокапић је казао да је "добро да су сви случајеви отворени", али да очекује да буду "правично и брзо затворени". Ту је правда каснила скоро деценију и по и битно је да ти случајеви што прије дођу пред суд и да криши буду привидни к лозанцију права, што је посебно важно. То је главна порука упућена политичарима да више не буду дио тих грешака.

дост тиме што ће процесуирати ратне злочине и суочити се са прошлошћу. То је кључни елемент који показује спремност земље да се прикључи ЕУ, казао је Пјер Мирел, директор за проширење ЕК за земље Западног Балкана. Он је подсетио да процес проширења ЕУ почива на истим вриједностима "које су мотивисале европски идеал", а то су мир, толеранција и демократија.

Према његовим ријечима, у постизању транзиционе правде кључно је повјерење у правосудни систем. Транзициона правда тиче се и владавине права, развоја културе и демократског управљања а цивилно

Амбасадор Краљевине Холандије Рон ван Дартел истакао је да је суочавање са прошлошћу "прихватане одговорности". За мене није то одговорност само претходних влада, већ и питање како се тиме бавимо данас, рекао је он. Прије него се земље региона суоче са ухулаштеним у кошцац са прошлошћу, додао је он.

Пети Форум о транзиционој правди окупио је више од 350 учесника из држава бивше СФРЈ. Сјутра, завршио дана Форум, биће организовано јавно саслушање жртава и свједока ратних злочина, који ће јавно говорити о

ЦГО И АКЦИЈА ЗА ЉУДСКА ПРАВА ОБЈАСНИЛИ
ЗАШТО ЈЕ СКУП О ТРАНЗИЦИОНОЈ ПРАВДИ
ОРГАНИЗОВАН У „СПЛЕНДИДУ“

Понудили су најбоље цијене

Центар за грађанско образовање и Акција за људска права, као организатори петог регионалног форума о транзиционој правди у Бечићима, одлучили су да га организују у хотелу Сплендид зато што је његова управа понудила најбоље цијене, саопшtile су те невладине организације. Оне су реаговале на текст објављен у „Дану“ насловљеном „О ратним злочинима на високој ноzi“, оцјењујући да су у Сплендиду за организацију скупа понудили најбоље цијене.

– Хотелски смјештај по особи износи 50 еура, бесплатно је коришћење пет конференцијских сала, као и опреме за озвучење, аудио снимање и симултано превођење. Користимо прилику да се захвалимо управи хотела на изузетним условима који су омогућили одржавање значајне регионалне конференције у Црној Гори – наведено је у реаговању. *М.В.*

DAN, 31.05.09.

У БЕЧИЋИМА ЗАВРШНА СЕСИЈА ПЕТОГ РЕГИОНАЛНОГ ФОРУМА О ТРАНЗИЦИОНОЈ ПРАВДИ

Превентивним дјеловањем спријечити понављање злочина

Бечићи, 30. маја (МИНА)
– Циљ будуће Регионалне комисије за утврђивање истине о ратним злочинима (РЕКОМ) биће превентивно дјеловање како би се спријечило понављање злочина, саопштено је на завршној сесији Петог регионалног форума о транзиционој правди, који је одржан у Бечићима.

Учесници су скупа су оцијенили да ову комисију треба да оснују парламенти држава у региону, а не владе или председници.

Циљ РЕКОМ-а је, како је наведено, стварање тачног и објективног записа о ратним злочинима, укључујући признавање жртава и њихове патње, као и

спречавање злочина.

Било би то регионално тијело које ће основати државе бивше Југославије, које би било независно од својих оснивача и које би се фокусирало на искуства жртава.

“Циљ је дати сатисфакцију жртвама злочина, а истовремено превентивно дјеловати да се сличне ствари не понове у региону, како би сви коначно кренули напријед”, казала је извршни директор Центра за грађанско образовање Далиборка Уљаревић.

Дводневном скупу у Бечићима присуствовало је око 350 учесника из свих држава са простора бивше Југославије.

Pobjeda, 31.05.09.

U BEČIĆIMA POČEO REGIONALNI SKUP O ZLOČINIMA NA PODRUČJU BIVŠE JUGOSLAVIJE

Pravda za žrtve torture

Budva/Bečići - Neće se samo skupljati podaci o žrtvama, nego će se javno prozivati i zločinci, jedno je od načela buduće Regionalne komisije za utvrđivanje istine o ratnim zločinima (REKOM), koja na Forumu, koji je počeo juče u hotelu "Splendid", polako dobija svoje obrise.

Još samo treba da državne vlasti u bivšim republikama SFRJ pozdrave osnivanje te Komisije, koja nije zamišljena kao sudski organ, nego kao pomagač sudovima da dođu do istine o ratnim zločinima.

Punu podršku toj zamisli juče je u ime Evropske komisije dao i **Pjer Mirel**, direktor odjeljenja za zemlje Zapadnog Balkana.

„Evropski napredak država ovog regiona zavisi i od toga kako će se nositi sa problemom ratnih zločina“, istakao je Mirel.

Predsjednik Skupštine Crne Gore **Ranko Krivokapić** naglasio je da je najbitnije da istina o strahotama devedesetih uđe u školske udžbenike i postane dio kolektivnog pamćenja.

„Nekad smo sa ovog mjesta nazivani izdajnicima“, rekao je Krivokapić, pozdravljajući antiratne aktiviste iz regiona koje su na Forumu okupili organizatori, Centar za demo-

Van Dartel, Krivokapić, Daliborka Uljarević, Mirel i Kandić na otvaranju skupa

kratsko obrazovanje i Akcija za ljudska prava.

Krivokapić je ocijenio da bi prije REKOM-a zvanična Podgorica trebalo prvo da osnuje domaću instituciju za sučeljanje sa prošlošću. On je naglasio da je Skupština u januaru 2008. godine posebnom rezolucijom obavezala Vladu da oformi dokumen-

taciono-istraživački centar o ratnim godinama.

„Ostala je ta obaveza koju očekujemo da će ispuniti nova vlada“, rekao je Krivokapić.

On je naglasio da je važno da se pokrenuti sudski slučajevi ratnih zločina što prije pravično okončaju.

Među učesnicima petog re-

gionalnog Forumu za tranzicionu pravdu bio je i ambasador Holandije u Crnoj Gori i Srbiji **Ron van Dartel** koji je istakao da su NVO prve koje treba da prepoznaju odgovornost za otkrivanje istine.

Kao jedno od oružja pritiska na državne vlasti, NVO imaju plan da prikupe milion potpisa za osnivanje Regionalne

Krivokapića i bojkotovali i hvalili

Odmah pošto je Ranko Krivokapić počeo pozdravni govor, konferencijsku salu je napustila grupa predstavnika crnogorskih NVO i medija, među kojima su bili koordinatorka REKOM-a **Sonja Radošević**, glavni urednik "Monitora" **Esad Kočan**, književnik **Milika Pavlović**, NVO aktivistkinja **Ljiljana Raičević** i žrtva policijske torture devedesetih **Ibrahim Čikić**.

Radošević je rekla da ne želi da sluša govor Krivokapića koji Zakon o lustraciji drži u fioci.

Na drugoj strani, predstavnik Forumu građana Tuzle **Vehid Sehić** ocijenio je da je dobro što je skup u hotelu "Splendid" otvorio Ranko Krivokapić, a ne ljudi čija je prošlost jako upitna.

Sehić je rekao da mu je drago što je tu i potpredsjednik SDP-a **Rifat Rastoder** i da ljudi sa dignitetom moraju podržati rad Komisije.

„Volio bih da je **Dragiša Burzan** ovdje, **Slavko Perović**, ljudi koji bi imali jedan moralni dignitet da podrže ovakav rad komisije“.

Na istom mjestu, u hotelu "Splendid" prije dvije godine „Zlatnu povelju mira sa plaketom i zlatnom značkom“ dobio je premijer **Milo Đukanović** koji je u vrijeme ratnih dešavanja imao u rukama izvršnu vlast u Crnoj Gori. Ispred Đukanovićevog DPS-a na Forum Koalicije za REKOM je došao član izvršnog odbora **Goran Jevrić**. Osim NVO aktivista, među nekoliko stotina učesnika su i predstavnici skoro svih crnogorskih partija, pravosuđa, ombudsman i žrtve ratova devedesetih.

komisije i predaju peticiju vlastima, uz napomenu da bi o osnivanju trebalo da odluče parlament.

„Nemamo dobro iskustvo u Srbiji gdje je predsjednik osnovao komisiju“, rekla je **Nataša Kandić**, predsjednica Fonda za humanitarno pravo.

Regionalna komisija treba-

lo bi da bude privremeno tijelo na određeni vremenski period, kao vansudsko tijelo koje bi organizovalo javno saslušanje žrtava. Zamišljeno je da Regionalna komisija bude i istražno tijelo koje ima pravo da intervjuje pojedince, političare i vjerske poglavare.

Br. M.

NA FORUMU U HOTELU „SPLENDID“ SASLUŠANE ISPOVIJESTI ŽRTAVA RATA NA PROSTORIMA BIVŠE JUGOSLAVIJE

Lakše je kada se zna istina

Budva - Postoje pravila kada se javno slušaju žrtve rata: publika ne smije da postavlja pitanja i nema pauze. Kada se ispričevši završi, tišina je potpuna i počinje sljedeći govor. Njih sedmoro juče je u hotelu „Splendid“ ispričalo kako su mučeni, zatvarani, kako su podnosili rane i smrt u porodici.

Škeret Krasnići

Stariac sa Kosova govorio je juče prvi, kao jedan od najstarijih učesnika Regionalnog foruma za tranziciju pravdi u Bečićima. Škeret je penzioner koji prima 40 eura, polako se kreće kroz luskuzne holove „Splendida“, ali govori tečno, sa pauzama za su gal - priča starac.

Krasnići je preživio pokolj Albanaca u kosovskom selu Izbica 1989. godine i sjeća se da je vidio spaljenu ženu Bajramu Hodžaja a pored spaljena rjena invalidska kolica.

- Mogao bih samo da vam pričam o spaljenim ljudima - kaže Krasnići. On se sjeća da je vojska SR Jugoslavije došla i 4.000 ljudi iz okolnih sela sabrala u Izbicu gdje su od njih tražili njemačke marke. Muškarci su potom podijeljeni u dvije grupe, a žene upućene u Albaniju.

„Vojnici su mi rekli da izdvojim neke ljude sa sobom. Padala je kiša. Onda se začuo rafal. Pao sam ustrijeljen i pravio se da sam mrtav“.

Krasnići kaže da je onda preko njega pao čovjek. Prepoznao je na sebi komšiju Šadika kome je noga bila izrešetana. Škeret je sačekao noć i počeo da puži do podnožja brda. Sjeća se da je bilo blizu ponoći kada je naišao na lež zeta svog komšije koji se zvao Hamza.

„Oči su mi bile otvorene i ležao je na leđima. Malo kasnije i Šadik je umro. Ostao sam sa dva leša u mraku, nijesam jeo, nijesam pio, ali ostao sam u zaklonu“.

Mario Lučić

Metak je pogodilo zid iznad kauča iza kojeg je sklupčan ležao Mario Lučić. Grupa rezervista, priča Mario, iskapila je peti bokal vina koji im je prinijela njegova baka kod koje se krio.

Kada je starica vidjela da pucaju nasumice iznad kauča, ona je baš tamo sjela i pokušala tako da zaštiti unuka. Rezervisti su otišli, ali nekoliko dana kasnije Maria su uhapili ispred kućnog praga.

- Bio sam pošao da vidim šta je sa mojom porodicom, a na vratima me dočekao čovjek sa mitraljezom. Poveli su oca i mene. Tukli su nas neizmjenično da priznamo gdje smo sakrili oružje - priča Lučić.

Na putu prema Morinju, kaže on, ležao je sklupčan u kamionu između vojnika koji su ga udarali. Svako malo su zastavljali kamion da grupe rezervista uz put vide ustaše.

„Tukli su nas tako da polahke što ste rođeni“.

Mario kaže da su mu govorili da ga vode na strijeljanje i da se pomirio sa sudbinom kada je osjetio da voze preko makadama.

On je u jesen 1991. godine imao 20 godina i izbjegao je odazak u kasarnu Bileća, gdje je trebalo da se javi po pozivu JNA. Kako su izbjeglice iz dubrovačkog zaleđa i Hercegovine počele da stižu u apartmansko naselje Vrtovi sunca u Orašcu, Mario se prijavio u teritorijalnu odbranu, kasnije Zbor narodne garde.

- Bilo je 40 ljudi i deset pušaka - prisjeća se Dubrovčanin.

On tvrdi da su u Morinju desetine zarobljenika vojnici strpavali u brodske kontejnere. Imali su bačvu od 20 litara za mokrenje, a bojali su se da izadu zbog velike nužde.

„Otišao sam napolje na veliku nuždu tek 12. dan. Napolju me je čekao pistolj, u usta. Tukao nas je ko je stigao“.

Mario Lučić ne vjeruje u zvaničnu vojnu verziju po kojoj se jedan zatvorenik u Morinju objesio, nego sumnja da je ubijen.

Anđelko Kvesić

Prispadnik HVO Anđelko Kvesić imao je nesreću što je oficir vojske BiH Alihodžić dao hvalisavi intervju magazinu „Lijepan“ i rekao da su pod brdom Kula kod Busovače uhapšili „velikog hrvatskog ekstremistu“ - Anđelka Kvesića.

- Možete misliti kako mi je bilo u zarobljeništvu sa takvom reputacijom - kaže on.

Anđelko je ranjen i zarobljen aprila 1993. godine kada su ga „zastavom 101“ prebacili u ambulantu, a onda dalje prema Zenici zaprežnim kolima. Bio je položen na dasku od hidraulike za traktor i kaže da je molio da ga ubiju. Već nadomak Zenice bio je izgubio dva litra krvi.

U gradu su ga smjestili u bolničko odjeljenje KP doma. U bolnici je, priča Kvesić, bio 62 dana i izgubio 38 kilograma. Sjeća se jesitnih priča o logoru Muzička škola u Zenici.

„Prvo ide palica, pa sajla debljine 20 milimetara, pa držalica i na kraju zatvorenik legne, a ženska osoba gazi po njemu u stiklami. Pričali su mi da bi se tijelo trzalo kao da se se razdvajati na više dijelova“.

Kvesić kaže da je zarobljen u rov sa dva maloljetnika i još dvojicom saboraca koji su ukupno imali tri puške. Anđelko je u ratu izgubio sina. Prije rata je bio prosvjetni radnik.

Nikola Šašo

Čvrstin rodom sa Barje, Nikola Šašo je u prije vojne operacije „Oluja“ često iz Zagreba dolazio u selo Ljeskovec da obide

roditelje, koje do danas nije pronašao.

Šašo je nekoliko dana od početka „Oluje“, preko jednog ministra našao vezu da se probije do Šanski Dvor gdje je čuo da su mu roditelji poplani kao Šabi koji žele da ostanu u Hrvatskoj.

- Ako ih nema među živima, onda ih ima među mrtvima! - rekao je Šašo generalu

Ivanu Grujiću

našao da traži roditelje. Nije ih našao u centrima gdje su bili odvođeni ljudi stariji od 60 godina: u Ivanjici Gradu, Popovci i Sisku. Kada je sedam dana nakon „Oluje“, vrelog avgusta 1995. godine, došao u Šanski Dvor, Šašo kaže da je na krupnom toku vidio leševa muškarca i žena.

„Nije mi bilo ni malo da dođe, iako da se tome ništa nije znalo - priča Šašo. Njegovi su roditelji, kaže, početkom devedesetih bili već stari, ali su bili na spisku hrvatskih vlasti.“

„Oni nikada dalje nijesu otišli od stočne pljačke. Nikakva politika ih nije zanimala, a za njima je bila raspisana potjernica zbog ubistva i napada na policiju“.

Šašo zna da su kolone izbjeglica prestajale hrvatske i muslimanske jedinice i napadali ih. Šašova majka Ljubica i otac Petar krenuli su traktorom iz Ljeskoveca u Šanski Svor sa svojim rodomak Burom i do sada se ne zna gdje su završili.

Cvetko Ristić

U subotu 16. januara 1993. godine sještaka Cvetka Ristića iz sela Kušići kod Srebrenice probudili su pučnji. U kući su bili njegov otac, majka, sestra brat i jedna žena koja je radi sigurnosti spaljala kod njih.

Cvetko je uspio da pobjegne iz kuće i ostavio za sobom prve vojnike koji su se spustili prema kući. Kaže da se sa svih strana vidjelo da idu vojnici ispred, a iza njih žene koje su lupale u serpe i lonce.

„Nijesam vidio šta je sa mojlma i nekako sam stigao do srpske artiljerije“.

Ristić kaže da je tog dana u selu bilo oko 60 ljudi jer su se svi spremali za Jovandan i dni ubijena. Čin koji su pobjegli prema Dri

„Nakon četiri-pet dana, srpska vojska je vratila teritoriju i stigla do moje kuće. Kada sam ja stigao, zatekao sam jaknu koju je to jutro sestra imala na sebi, džemper koji je majka imala i ispod kuće improvizovani traktorski prikolici na kojoj je bilo zapaljeno tijelo mog pokojnog oca. Tijelo mog brata koji je tada imao 14 godina do danas nije pronađeno“.

Husnija Avdagić

Povoden je iz Kozarca u maju 1992. godine i odveden u salu Doma kulture u Tropolju. Odatle je vezan prebačen u Prijedor gdje ga je dočekao spajati vojnika sa palicama i kundacima. Vezan žicom Husnija priča da je naredni dan osvanuo u logoru Keraterm, gdje je proveo 9 dana.

- Morali smo se tući između sebe, spavali smo u garaži. Imali smo jedan obrok, koji ti izade na nos, nijesi imao kada ni jesti - sjeća se Husnija.

On je sa još dvadesetoricom prebačen u logor Omarska u hangar nekadašnje fabrike. Za obrok su logoraši, priča Husnija, imali pet minuta i upola manje kašika nego što ih je bilo gladnih.

„Moj kolegi Emiru Karabašiću doveli su jednog logoraša koji je morao popiti pola litra pregorelog ulja. Morao je Emiru odgristi testise, taj krik u meni danas odzvanja u glavi. To je kao noćna mora“.

Nenad Mihajlović

On kaže da je prije rata bolje živio sa komšijama Albancima nego sa sunarodnicima u selu Gobjulja, u opštini Vučitrn. Sve se promijenilo posljednje sedmice juna 1999. godine kada su u Nenadovu kuću na kraju sela naišla tri naoružana mladića.

- Predstavili su se kao policija i rekli da nešto hoće da provjere. Bilo je oko 7 i po uveče - priča Mihajlović.

Nenad se prisjeća da su ga zajedno sa tri sina i jednim komšijom potjerali prema selu Istok. Nakon 200 metara Nenad se bacio u provallju, a njegovog su najmlađeg sina Aleksandra pustili.

Nenadovi sinovi Vladimir koji je tada imao 22 godine i Branimir sa 28 godina do danas nijesu pronađeni.

- Mnogo bi bilo lakše za porodice da se zna istina - kaže Mihajlović.

BRANO MANDIĆ

Borba

NACIJA

REKOM: Tranziciona pravda

Milion potpisa za otkrivanje istine o ratnim zločinima i kršenjima ljudskih prava na teritoriji bivše Jugos.

Do god suđenja ne vode postizanju pravde za žrtve, nego su sračunata na zaštitu naredbodavaca od krivične odgovornosti, a izvan optužbi ostaju i neposredni izvršioči, saizvršioči, pomagači, podstrekači, neće se utvrditi istina o neposrednoj prošlosti, obezbediti pravda za žrtve i sprečiti ponavljanje nasilja.

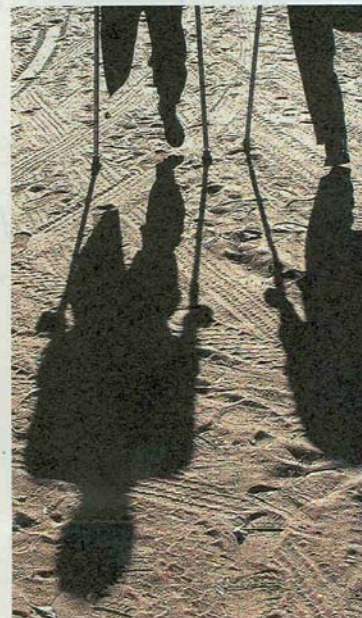
Ovaj generalni stav o tranzicionoj pravdi, prema rečima Nataše Kandić, direktorke Fonda za humanitarno pravo, nije bio ispoštovan u sudskom procesu protiv optuženih za ubistvo braće Bi-

tići, zbog čega je ona napustila sudski proces, započet 2006.

„Čitav postupak pokrenut je i organizovan da bi se, koliko-toliko, udovoljilo zahtevu američke administracije da Srbija procesuirala ubistvo braće Bitići, američkih državljana. Krajnji ishod ovog suđenja je zaštita visokih oficira MUP-a Srbije od krivične odgovornosti i simulacija pravde“, rekla je Nataša Kandić i objasnila da „ne želi da daje legitimitet suđenju u kojem nema ni jedne pošteno reči o tome šta se desilo, ko je naredio i ko su počinioči“.

Ona kaže da je sudski pristup veoma važan, ali isto tako i da nema tih sudova koji će uspeti da pred lice pravde izvedu sve one koji su učestvovali u ratnim zločinima, naređivali, planirali, dogovarali.

„Zato je bitno da se misli i na druge instrumente koji mogu da pomognu da se utvrdi, iznese i otkrije istina, koja će da pomogne u prevazilaženju užasnih posledica, koje su nam zapravo nametnule institucije, koje su vođene politikom teritorija“, kaže Kandićeva. *Strana 10-11*

Čutanje

Ko nije uprljao ruke da pomogne u rasvetljavanju zločina

Da li u radu REKOM-a treba da učestvuju i pripadnici vojske i policije koji nisu počinili zločine, a mogu da pomognu u rasvetljavanju zločina, pitanje je koje izaziva burne reakcije.

„Nisu oni svi negativni“, ocenjuje Nataša Kandić i objašnjava da „ima onih koji hoće da pomognu u utvrđivanju činjenica“.

„Ima učesnika rata, ima pripadnika policije, pripadnika vojske, koji takođe misle da i njima tre-

ba dati šansu da pomognu u rasvetljavanju zločina“, kaže Kandićeva.

Jedan od njih je i pukovnik Milisav Stojković, koji je učestvovao u ratu na Kosovu i Metohiji kao pripadnik vojske, a danas je u Udruženju porodica kidnapovanih i ubijenih na KIM.

„Ja apsolutno znam kako je i na koji način, i u tim uslovima, bilo značajno ostati čovek, pa onda vojnik“, kaže Stojković.

Strana 11

Tužioc
Srbije i BiH
dođovorili
saradnju

Strana 11

Društvo

U Srbiji 32 odsto starih o
neki vid zlostavljanja

Peti put u svetu, danas se obeležava Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad starima. Cilj svih akcija i manifestacija je prevencija nasilja i podizanje svesti o ovom problemu. Srbija, koja se nalazi na desetom mestu po broju starih, priključila se ovoj globalnoj akciji tribinom „Moj svet...tvoj svet...naš svet...svet bez zlostavljanja starih“, održanoj u petak u Crvenom Krstu Srbije (CKS).

Iako je u ovom trenutku teško proceniti u kojoj meri nasilje nad

starima posto osoba trpi nasilje, podaci Svetske organizacije pokazuju da u Srbiji 32 odsto je iskusilo nasilje, a u Kanadi 17 odsto. Ako pretpostavimo da je situacija slična u Americi, starijih osoba koje su nasilje kreće : 79.800.

Milion potpisa za otkrivanje istine o ratnim zločinima i kršenjima ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije

Cilj zajedničke inicijative REKOM-a je da se buduće generacije oslobode odgovornosti za ono što je učinjeno u prošlosti

koje su vođene politikom teritorija", kaže Kandićeva. Da bi se to postiglo, neophodno je da građani ne stavljaju kao noj slavu u nesak, već da pokažu

VEGNA KNEŽEVIĆ ČOŠIĆ

Ok god sudjenja ne vode postizanju pravde za žrtve, nego su sračunata na zaštitu naredbodavaca od krivične odgovornosti, a izvan optužbi ostaju i neposredni izvršioi, saizvršioi, pomagači, podstrekači, neće se utvrditi istina o neposrednoj prošlosti, obezbediti pravda za žrtve i sprečiti ponavljanje nasilja.

Ovaj generalni stav o tranzicionoj pravdi, prema rečima Nata-

Sudovi predstavljaju formalni način utvrđivanja istine i traženja pravde, ali se odgovornost za događaje iz prošlosti može utvrditi i uz pomoć drugih alata, kao što su komisije za istinu

še Kandić, direktorke Fonda za humanitarno pravo, nije bio ispoštovan u sudskom procesu protiv optuženih za ubistvo braće Bitići, zbog čega je ona napustila sudski proces, započeo 2006.

„Čitav postupak pokrenut je i organizovan da bi se, koliko-toliko, udovoljilo zahtevu američke administracije da Srbija procesuiru ubistvo braće Bitići, američkih državljana. Krajnji ishod ovog sudjenja je zaštita visokih oficira MUP-a Srbije od krivične odgovornosti i simulacija pravde“, rekla je Nataša Kandić i objasnila da „ne želi da

daje legitimitet sudjenju u kojem nema ni jedne poštene reči o tome šta se desilo, ko je naredio i ko su počinioi“.

Ona kaže da je sudski pristup veoma važan, ali isto tako i da nema tih sudova koji će uspeti da pred lice pravde izvedu sve one koji su učestvovali u ratnim zločinima, naredivali, planirali, dogovarali.

„Zato je bitno da se misli i na druge instrumente koji mogu da pomognu da se utvrdi, iznese i otkrije istina, koja će da pomogne u prevaziženju užasnih posledica, koje su nam za pravo nametnule institucije,

prošlost.

„Hoćemo da prikupimo milion potpisa građana iz svih bivših republika Jugoslavije, kao podršku REKOM-u. U junu 2010 godine, naša regionalna debata ući će u poslednju fazu. Diskutovaćemo o modelima, mandatima i ciljevima REKOM-a, u koje će biti ugrađene potrebe i i očekivanja žrtava. Tada ćemo da dođemo do tačnog modela šta treba da budu ciljevi te komisije. Bićemo sigurni i koji su to kriterijumi na osnovu kojih će se birati članovi komisije. Naredna faza biće predstavljanje modela, sa kojim će, paralelno, ići skupljanjem potpisa“, objašnjava Kandićeva.

Ona smatra da je, pored regio-

Srbija treba da otkrije tajne

nalnog pristupa, od velike važnosti izgradnja kompleksnog modela, koji će omogućiti i da se vlade, parlament, udruženja žrt-

iva, organizacije za ljudska prava i svi zainteresovani, permanentno podsećaju da je model zasnovan na konsultacijama sprovedenim u svim državama.

„Vrlo je važno da diskutuju i udruženja žrtava i aktivisti za ljudska prava i razne profesionalne

organizacije i da se pokaže da smo kroz dvogodišnji rad došli do najboljih rešenja. Milion potpisa je nešto što treba da pokaže da postoji jaka, jaka podrška toj inicijativi“, kaže Nataša Kandić.

Na ovaj način stotine organiza-

Ne može se govoriti sto ili dvesta hiljada, ne može se govoriti sto ili sto i jedan čovjek, sve žrtve moraju dobiti svoje ime i prezime, moraju biti prepoznate

cija okupljenih oko REKOM-a se obezbeđuju da neka od država, ili neki parlament ne naprave korak unazad i kažu, na primer, „proutičte poslovmik, napravite inicijativu“.

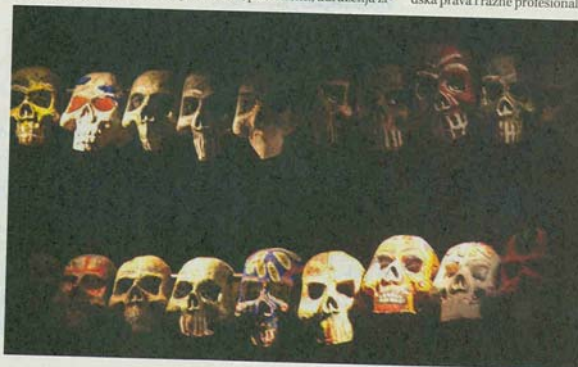
„To nije inicijativa samo jednog društva, nego je to zajednička inicijativa, pre svega zbog zajedničkog nasleđa, zbog toga

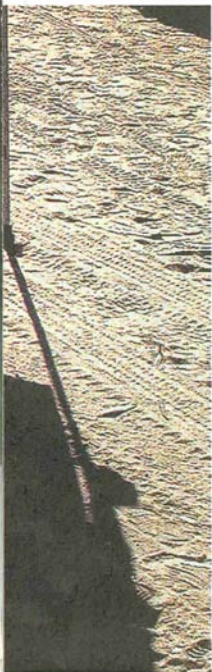
što je to nasleđe obeleženo najtežim zločinima, zbog toga što hoćemo da mlade, buduće generacije oslobodimo odgovornosti za ono što je učinjeno u prošlosti“, kaže Kandićeva.

„Za mene bi pravda bila kada bih dobio podršku da dođem do čoveka ili grupe koji su pobili moć najbliže i da ih pitam „zašto““, kaže Amir Kulagić iz udruženja Žene Srebrenice.

Neosporno je da sudovi predstavljaju formalni način utvrđivanja istine i traženja pravde, ali se odgovornost za događaje iz prošlosti može utvrditi i uz pomoć drugih alata, kao što su komisije za istinu. Njihova funkcija nije zamena suda, već njegova dopuna.

„Odluka o osnivanju ovakve komisije mora biti zasnovana na sveobuhvatnom konsultativnom procesu, kako bi se u prvom redu saznalo da li to žele žrtve, ali i šta o tome misli široka javnost“, preporuča je i Džejmsa Rodlavera, direktor Odeljenja za ljudska prava misije OEBS u BiH. S ovim stavom se slaže i sudi-

rićemo razumevanje i toleranciju i tako povratiti dostojanstvo žrtvama i njihovim porodicama", kaže Stojković.

Da je komisija neophodna slaže se i Bekim Blakaj iz Fonda za humanitarno pravo na Kosovu. On ukazuje da su do sada na Kosovu, 10 godina nakon rata, bila samo dva suđenja za ratne zločine koja su završena konačnim odlukama.

"Kazne su male što uopšte ne zadovoljava članove porodica. Zbog toga je komisija neophodna", kaže on.

Ništa neobično onda što se u jednom broju slučajeva žrtve ustručavaju da se izjasne, jer se društvo distancira od ovih problema i ne traži adekvatan način da se one uključe u ovaj proces.

"Komisija treba da zna gde da ide, kome da se obrati, a ne da gaji po trulim daskama, kako kaže narod", misli Sukrije Gaši, iz Centra za upravljanje konfliktima u Prištini.

Zato sve žrtve moraju da budu popisane, a na REKOM-u je da utvrdi njihov tačan broj.

"Ne može se govoriti sto ili dvesta hiljada, ne može se govoriti sto ili sto i jedan čovek, sve žrtve moraju dobiti svoje ime i prezime, moraju biti prepoznate", upozorava Ivan Novosel iz hrvatske organizacije Legalis.

I naravno, REKOM treba da objavi svoje nalaze nezavisno od političkih pritiska. Važno je da

se prioritet da žrtvama i svedocima koji su u starijem životnom dobu, jer se činjenice zaboravljaju ili nestaju njihovom smrću.

Koliko će regionalna komisija o obelodanjivanju istine zaista biti funkcionalna, pita se student političkih nauka iz Prištine Kristijan Hasani, koji misli da je "vreme još uvek nestabilno, još uvek se nastavlja po starom, postranjanju se snažni nacionalni osećaji, a za obelodanjivanje činjenica treba imati saradnju".

Zbog toga je bitno da civilni sektor saraduje sa sudovima, treba sprečiti uopštavanje zločina i okrivljavanje jednog naroda zbog individualnog krivičnog dela, treba da se suzbije neprijateljstvo naroda u regionu, misli Naser Lajqi iz pečke organizacije Syri i vizionir.

"Ako mi kažemo srpskom narodu u ste kriminalci, ili oni nama kao albanskom narodu da smo mi kriminalci, onda mišlim da će buduća pokoljenja nastaviti da gaje mržnju. Ono što možemo da uradimo je da preciziramo stvari i da pronademo individue koje su izvršile zločin", kaže on.

Vlade imaju komisije za nestale, ali nemaju komisije za ubijene, zato podržavam REKOM, kaže Snežana Zdravković iz Udruženja kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji, uz konstataciju da udruženja polako gube svoju ostricu.

Zato REKOM treba da ima ovlašćenja da intervjuše svaku osobu koja može da pomogne u prikupljanju dokaza o zločinima, smatra Eugen Jakovčić iz hrvatske organizacije Dokumenta koja je, zajedno s Istraživačko dokumentacionim centrom iz BiH i Fondom za humanitarno pravo iz Srbije, potpisnik Protokola o saradnji na dokumentovanju ratnih zločina i protiv nekažnjivosti.

ja Marinko Jurčević iz BiH, koji smatra da pravosuđni organi ne smeju da deluju izolovano.

"Ne može se isključivo na njih prebaciti težak teret naše zajedničke tamne prošlosti i ne može se očekivati da će nas sudovi riješiti trauma. Komisija za istinu i kazneni postupci se mogu međusobno dopunjavati", kaže on.

"U javnosti se, u celom regionu, iznose laži", smatra Mislav Stojković iz Udruženja porodica kidnapovanih i ubijenih na Kosovu i Metohiji i objašnjava da je to dovoljan razlog da se izgradi javna platforma za glas žrtava.

"Stvorićemo saosećanje javnosti, poštovanje, solidarnost, ne samo sa žrtvama sa kojima već saosećamo nego i sa žrtvama koje u prošlosti nisu mogle da se vide kao žrtve. Napravićemo registar žrtava i ljudskih gubitaka, spriječimo manipulacije brojkama stradalih i ubijenih. Pomoći ćemo Srbiji da otkrije tajne i da dalje traga za tajnim masovnim grobnicama i posebno u rešavanju našeg bolnog pitanja, rešavanju sudbine nestalih. Stvo-

Javna saslušanja

Javna saslušanja žrtava treba da budu sastavni deo REKOM-a.

"Imala sam prilike da slušam izlaganje logoraša iz Bosne. Svi mi žalimo svoje najmilije, ali kad čujete da ima još težih situacija, onda nije lakše, ali bolje razumemo", kaže Marinko Đurić iz Udruženja kidnapovanih i ubijenih na KiM.

Gordana Dikanović iz istog udruženja kaže da bi udruženja trebalo da podstiču ljude na svedočenje.

"Mi treba da razbijemo njihov strah i razvijemo svest", kaže ona.

REKOM zatim treba da prosleđuje tužilaštvima utvrđene činjenice o počinjenim zločinima.

"Mi ćemo to dostavljati ne samo sudu, nego i sociolozima, psiholozima, istoričarima koji će to koristiti kao svoju bazu za pisanje o nekim događajima", kaže Vehid Šehić iz Forum građana Tuzle.

Ko nije uprijao ruke da pomogne u rasvetljavanju zločina

Da li u radu REKOM-a treba da učestvuju i pripadnici vojske i policije koji nisu počinili zločine, a mogu da pomognu u rasvetljavanju zločina, pitanje je koje izaziva burne reakcije.

"Nisu oni svi negativni", ocenjuje Nataša Kandić i objašnjava

Mrtve ponovo ubijaju ćutanjem, to je greh i pred žrtvom i pred bogom i pred zakonom

da "ima onih koji hoće da pomognu u utvrđivanju činjenica".

"Ima učesnika rata, ima pripadnika policije, pripadnika vojske, koji takođe misle da i njima treba dati šansu da pomognu u rasvetljavanju zločina", kaže Kandićeva.

Jedan od njih je i pukovnik Mislav Stojković, koji je učestvovao u ratu na Kosovu i Metohiji kao pripadnik porodica kidnapovanih i ubijenih na KiM.

"Ja apsolutno znam kako je i na koji način, i u tim uslovima,

jalnosti bio raketaš, oficir, na koji način sam izvršavao zadatke u odbrani svoje zemlje. Ali odnos prema ljudima druge nacije, druge vere, nikada nije bio doveden u pitanje, u smislu gledanja drugim očima. Da ne govorim o poremećenom umu da čini nedela ljudima druge vere, druge nacije. Ljudi koji nisu uprljali ruke treba da daju svoj doprinos", kaže Stojković.

Međutim, Lozanka Radočić, majka ubijenog vojnika, izričito je protiv uključivanja ratnih veterana u komisije REKOM-a.

i objašnjava da "Srbija ne zna koliko je u stvari ubijeno vojnika i civila, to ne znaju ni ljudi sa Kosova tačno".

Zato je potrebno da se traži i otvaranje arhiva Unmika i Euleksa, smatra Snežana Zdravković iz Udruženja kidnapovanih i ubijenih na KiM.

"Potreban je tačan popis svih žrtava, stradanja i svih zločina", kaže ona.

Zbog toga što sve žrtve treba da budu ravnopravne.

"Ne mogu da prihvatim da nekog mrtvog ubijaju ponovo ćuta-

bilo značajno ostati čovek, pa onda vojnik i znam na koji način sam tretirao sve ljude osim onih gore, pošto sam po specij-

"Ja zaista mislim da oni ne treba da budu uključeni. Neka se veterani izmire sami sa sobom i između", kaže ova majka

njem, to je još jedno ubijanje, to je greh i pred žrtvom i pred bogom i pred zakonom", kaže Lozanka Radočić.

Tužioc i BiH u Dubrovniku dogovorili saradnju

Tužilaž za ratne zločine Srbije Vladimir Vukčević i Glavni tužilaž Bosne i Hercegovine Miroslav Barašin usaglasili su nacrt zajedničke platforme dva tužilaštva o sprečavanju nekažnjavanja počinilaca ratnih zločina.

Susret Vukčevića i Barašina u Dubrovniku organizovala je Kancelarija glavnog pravog savetnika Ministarstva pravde SAD pri ambasadi u Beogradu.

Predstavnici Tužilaštva Srbije i BiH su se dogovorili da unaprede saradnju u radu na postojećim predmetima kako bi se izbegle paralelne istrage.

Razmatrana je i mogućnost formiranja zajedničkih istražnih timova koji bi preduzimali procesne i druge radnje u Srbiji i BiH, odnosno prikupljali dokaze i podatke za krivični progon, o čemu će konačnu odluku doneti predstavnici dve države.

Oliver Dulic

Hrvatska, Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Kosovo. Planiramo da uključimo Makedoniju i Sloveniju", kaže Nataša Kandić.

Ona naglašava da su svi predsednici iz regiona podržali REKOM.

"Kada održavamo forume REKOM-a, a do sada ih je bilo pet, praktikujemo da pozovemo predseidne država ili parlamenta da otvore Forum. Smatramo da je vrlo važno da postoji ta nače-

Fatmir Sejdiu

maju 2006, otvorio je član bosanskog predsedništva Miro Jović. U Zagrebu, u februaru 2007, Forum je otvorio predseidnik države Stjepan Mesić. Godina dana kasnije, Forum je u Beogradu otvorio tadašnji predseidnik parlamenta Oliver Dulic. Na Kosovu ga je, u oktobru 2008, otvorio predseidnik Fatmir Sejdiu. Ove godine, u maju, u Budvi je Forum otvorio predseidnik crnogorskog parlamenta Ranko Krivokapić, a imali smo i jaku podršku evropske zajednice, koja je pozdravila regionalni pristup u utvrđivanju činjenica o tome šta nam se dogodilo", kaže Kandićeva.

Ranko Krivokapić

Ina politička podrška, gde god se Forum održavao. Do sada je to uvek bilo baš tako. Prvi forum u Sarajevu, u

Stjepan Mesić